

DE DIGITALE LEEFWERELD VAN KINDEREN

VOORWOORD

De kinderen van tegenwoordig gebruiken digitale media zonder dat het hen veel moeite lijkt te kosten. In no time leren ze als de besten googelen, tiktokken en gamen. Een boek lezen? Online storytelling is het nieuwe normaal.

Maar hoe gebruiken Vlaamse kinderen die digitale media nu echt? Zowel ouders, leerkrachten als andere begeleiders staan ervan versteld hoe gemakkelijk kinderen zich een weg banen door het kluwen van nieuwe media.

Het kinderonderzoek van Apestaartjaren geeft inzicht in het mediagebruik van Vlaamse kinderen tussen 6 en 12 jaar, bovenop de resultaten van de 12- tot 18-jarigen. Het tweejaarlijks onderzoek van Apestaartjaren is hiermee de meest alomvattende studie naar mediagebruik bij kinderen in Vlaanderen. Daar waar we in de vorige edities nog startten bij 10-jarigen, hebben we deze editie de focus verbreedt en starten we bij de leeftijd van 6 jaar.

In dit rapport vind je een samenvatting van de cijfers en inzichten die we gedurende het onderzoek verzamelden. Voor meer verhelderend cijfer- en beeldmateriaal kan je ook steeds terecht op de website van Apestaartjaren.

Veel leesplezier en inspiratie gewenst! En mocht je nog met vragen zitten, laat dan gerust iets weten via info@apestaartjaren.be. We denken graag met je mee.

INHOUD

06
METHODOLOGIE

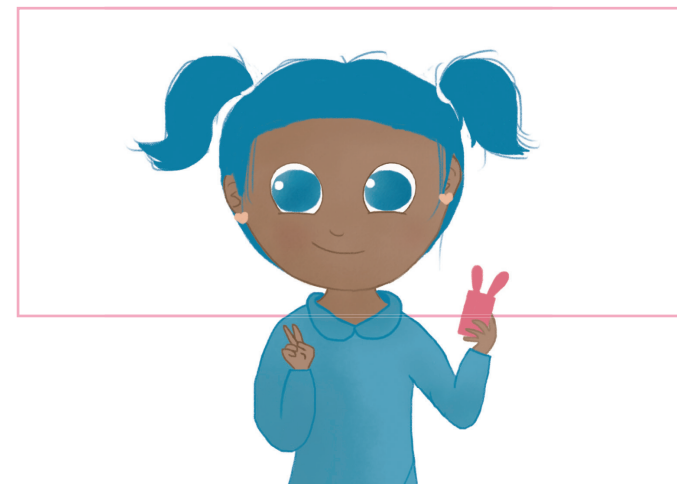
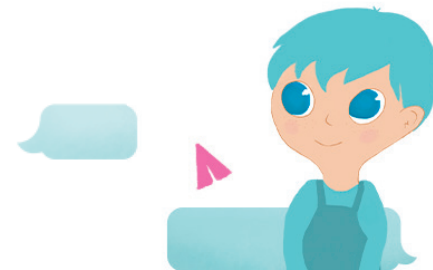
08
WAT ZE HEBBEN EN GEBRUIKEN

12
WAT ZE DOEN

22
HOE ZE ZICH GEDRAGEN

29
PROFIELEN

34
HOE ZIT 'T NU?

METHODOLOGIE

Cijfers zeggen veel, maar zeker niet alles. Daarom verzamelden we de data voor dit onderzoek bewust op twee manieren, kwantitatief en kwalitatief.

Tussen oktober 2019 en januari 2020 vulden iets meer dan 1000 kinderen¹ uit de lagere school de online of de papieren enquête in. De enquêtes werden afgenomen in de klas en polsten naar het mediabezit en mediagebruik van Vlaamse kinderen van 6-12 jaar. Ze bieden ook resultaten over hoe kinderen omgaan met nieuws, cyberpesten, sexting, digitale balans en mediaopvoeding.

Niet alle vragen werden door elk kind ingevuld. Alle leerlingen vulden de vragen over mediabezit, gebruik en mediaopvoeding in. In de tweede en derde graad werden de vragen over nieuws, cyberpesten en sexting afwisselend willekeurig toegewezen aan de deelnemende kinderen. De resultaten omtrent gamen zijn niet opgenomen in dit onderzoeksrapport, maar werden wel bevraagd. In het najaar van 2020 worden deze voorgesteld in het kader van de vlogwedstrijd over gaming i.s.m. WAT WAT.

Met wegingscoëfficiënten voor de variabelen geslacht en leerjaar op basis van de officiële cijfers van het Vlaamse Ministerie voor Onderwijs zorgden we voor de socio-demografische representativiteit voor Vlaanderen voor de totale steekproef. Na weging namen 950 geldige respondenten² deel: 473 jongens en 467 meisjes. Op vier leerlingen na waren alle kinderen tussen de 6 en 12 jaar oud.

Kinderen konden met toestemming van hun ouders na het invullen van de enquête deelnemen aan een klasgesprek. 50 kinderen namen daaraan deel. En dat wierp meer licht op de betekenis van de cijfers en de manier waarop kinderen omgaan met media. En de vrucht van al die arbeid? Die doen we hier uit de doeken.

¹ Kinderen hadden de toestemming van hun ouders/voogd nodigen om te mogen deelnemen aan de enquête. Geen toestemming betekende geen deelname. In de vorige editie van Apestaartjaren (2018) hadden we enkel een briefje van de ouders nodig, als ze niet mochten deelnemen. Dit zorgt in deze editie voor een lichte daling van het aantal deelnames.

² Onvolledige vragenlijsten werden geweerd, net als vragenlijsten waarbij er geen geldige antwoorden voorkwamen.

WAT ZE HEBBEN EN GEBRUIKEN

Mediatoestellen: kinderen zijn er verzot op! Op welke leeftijd hebben ze hun eerste smartphone? Blijft de tablet hun nummer één? En wat doen ze op welk toestel? Wij zochten het voor je uit!

TABLET ON TOP

"MET DE TABLET KAN JE GEMAKKELIJK FOTO'S NEMEN, FILMPJES BEKIJKEN EN SPELTJES SPELEN." (JEROOM, 6)

Daar heeft de opkomst van de tablet en de smartphone waarschijnlijk een grote rol in gespeeld: het is een compacter en gebruiksvriendelijker alternatief. Bovendien stimuleren touchscreens de zintuigen van kinderen op een aantrekkelijke, intuïtieve manier. Om nog maar te zwijgen over de mobiele mogelijkheden: je kan ze overal gemakkelijk meenemen. Van de living naar de keuken en de slaapkamer, tot op restaurant of in de winkel.

"VAN MIJN PAPA MAG IK SOMS OP ZIJN SMARTPHONE, MAAR IK MAG ZEKER NIETS VERWIJDEREN, WANT HET IS ZIJN WERKTELEFOON." (VICTOR, 10)

De **tablet** is meer ingeburgerd, dan de **smartphone** op de leeftijd van 6 tot 12 jaar, omdat heel veel kinderen (23%) nog geen smartphone (mogen) gebruiken. Bovendien is de tablet vaker een gedeeld toestel, terwijl de smartphone eerder een persoonlijke toestel is die ouders of andere gezinsleden niet graag met hun kinderen delen uit angst dat ze iets verkeerd zullen doen.

"IK GEBRUIK MIJN SMARTPHONE EN TABLET EVENVEEL." (CHLOE, 11)

"IK ZIT HEEL VEEL OP MIJN NINTENDO DIE IK DAN MET DE TELEVISIE VERBINDT." (BOAZ, 10 JAAR)

Op 9-jarige leeftijd komt er een **kantelpunt**: steeds meer kinderen gebruiken een smartphone. Dit is ook meteen de leeftijd waarop heel wat kinderen een eigen smartphone krijgen.

De **spelconsole** (Nintendo Switch, PlayStation of Xbox ...) is een stuk populairder dan twee jaar geleden: van 36% naar 57%. Zijn heel wat nieuwe spelletjes minder geschikt voor een tablet of zijn de spelconsoles geëvolueerd? Zijn de spelconsole(s) die ze in huis hebben nieuwer, en dus populairder, dan de de tablets? Zijn er meer spelletjes op maat van jongere kinderen op spelconsoles? Of zijn de toestellen zelf iets kindvriendelijker in gebruik? ... De evolutie sluit alvast aan bij de grote rol die spelletjes spelen in het dagelijks mediagedrag van kinderen.

	2020	2018
Televisie	88%	61%
Tablet	79%	67%
Laptop	66%	*
Spelconsole	57%	36%
Smartphone	54%	*
Vaste computer	31%	*
GSM (geen internet)	12%	*

Tabel 1: Welke toestellen gebruik je allemaal?

*In de editie van 2018 werd gsm/smartphone en laptop/vaste computer niet apart bevraagd bij kinderen.

"WANNEER KRIJG IK MIJN EIGEN SMARTPHONE?"

32% van alle kinderen heeft een **eigen smartphone**. Gemiddeld hebben ze dat eigen toestel al rond de leeftijd van 9,4 jaar. Dat is vroeger dan in 2018, toen was dat 11 jaar.

"OMDAT MIJN PUNTEN NIET GOED ZIJN EN IK ME TE WEINIG KAN CONCENTREREN, KRIJG IK MIJN SMARTPHONE PAS OVER DRIE JAAR TERUG." (SOFIE, 10)

Van alle kinderen heeft iets meer dan de helft een **eigen tablet** (58%). En voor de overgrote meerderheid (82%) van hen is dit niet nieuw, ze hebben die al een jaar of langer. In vergelijking met 2018 (56%) bleef dat cijfers dus bijna gelijk. Gemiddeld heeft een kind een eigen tablet rond de leeftijd van 8,77 jaar. Dat ligt in vergelijking met 2018 nu veel dichterbij de kantelleeftijd voor eigen smartphones.

	EERSTE GRAAD	TWEDE GRAAD	DERDE GRAAD
Tablet	58%	70%	83%
Smartphone	33%	62%	80%

Tabel: Heb je een eigen tablet of smartphone verdeeld over leeftijd?

WEEK IN WEEK UIT

Hoe intensief kinderen media gebruiken, hangt af van dag tot dag. Op schooldagen gebruikt de meerderheid van de kinderen (56%) de tablet minder dan dagelijks. Al mist de helft (56%) van de tabletgebruikers hun toestel al, als ze er een dag niet kunnen op kijken. Tijdens het weekend of vakantiedagen gebruiken veel meer kinderen de tablet. Zeven op tien geeft toe dat ze dat doen om verveling tegen te gaan. 60% vindt dat ze soms te veel bezig zijn met hun tablet. Uit de klasgesprekken blijkt dat ze er zelf niet altijd in slagen om minder tijd aan hun toestel te besteden en geven ook toe dat ze daardoor soms in de problemen komen, zoals te weinig tijd voor huiswerk, slaaptkort ...

De **smartphone** wordt zowel op school- als vakantiedagen door iets meer dan de helft van de kinderen een uur of meer gebruikt. Ruim de helft van de kinderen (59%) geeft toe af en toe de smartphone te missen als ze er een dag niet kunnen op kijken. Acht op de tien gebruikt de smartphone al eens om de tijd te doden, uit verveling. Tegelijk vindt 72% van zichzelf dat ze soms te veel met de smartphone bezig zijn.

Het valt op dat kinderen de **computer** of de **laptop** zowel op school-, als vakantiedagen niet erg frequent gebruiken. Ze reserveren dat toestel waarschijnlijk voor heel specifieke taken, zoals het opzoeken van informatie, specifieke spelletjes ... Bovendien zagen we al dat de computer niet (meer) zo populair is bij kinderen.

	TABLET	COMPUTER OF LAPTOP	SMARTPHONE
Ik gebruik het toestel niet op schooldagen	15%	20%	18%
Ik zit niet elke dag op het toestel	41%	51%	26%
Elke schooldag, maar minder lang dan een uur	13%	11%	19%
Elke schooldag, een uur of langer	31%	18%	37%

Tabel: Hoe vaak gebruik je de computer, tablet of smartphone op schooldagen?

	TABLET	COMPUTER OF LAPTOP	SMARTPHONE
Ik gebruik het toestel niet tijdens de vakantie of het weekend	9%	21%	10%
Minder lang dan een uur per dag	29%	40%	33%
Een uur of langer per dag	37%	23%	29%
Meer dan drie uur per dag	25%	16%	28%

Tabel: Hoe vaak gebruik je de computer, tablet of smartphone op dagen dat je geen school hebt?

IN 'T KORT.

De tablet staat nog steeds op nummer één bij kinderen. Toch zien we dat de smartphone een serieuze inhaalbeweging gemaakt heeft. De leeftijd waarop kinderen een eigen smartphone krijgen, is dan ook vervroegd.

Honger naar meer? www.apestaartjaren.be/

WAT ZE DOEN

Oké, we weten nu welke toestellen kinderen gebruiken en hoe vaak. Benieuwd wat ze daar dan mee aanvangen? Keep on reading!

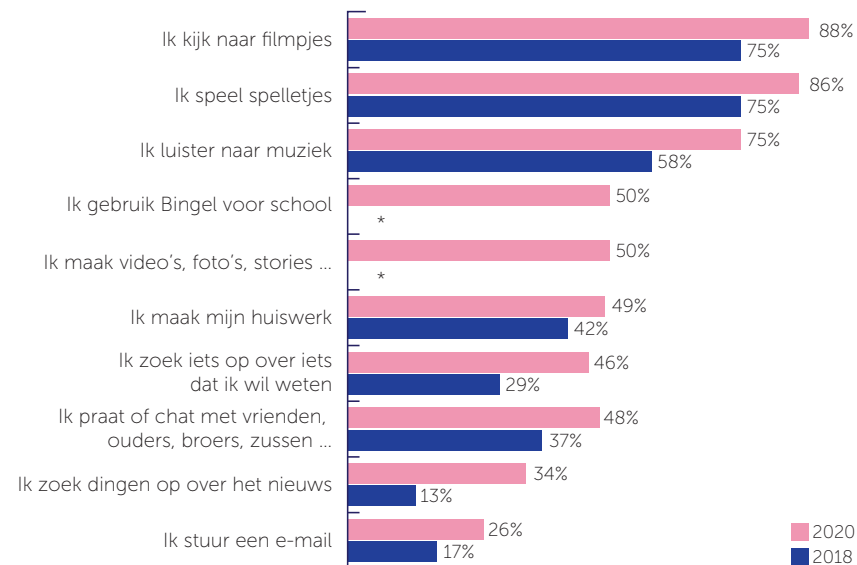
SPELLETJES SPELEN EN FILMPJES BEKIJKEN

Kinderen houden van **filmpjes bekijken en spelletjes spelen**. De tablet is daar een heel geschikt toestel voor: de grootte van het scherm is ideaal en het touchscreen is vlot in gebruik. Maar kinderen zijn niet alléén verzot op filmpjes kijken en spelletjes spelen, acht op tien kinderen **luisteren ook muziek**. Allemaal bezigheden met een groot entertainend karakter.

Vijf op tien kinderen gebruiken hun toestellen ook om te **praten of chatten** met vrienden, ouders, broers, zussen ... Dat is al heel wat meer dan in 2018, toen het nog drie op tien was. De helft van de kinderen **maakt zelf video's, foto's, story's** ... die ze kunnen delen op sociale media. Hoe ouder ze worden, hoe meer belang kinderen hechten aan leeftijdsgenoten en vooral vrienden, en dus aan online sociaal contact.

Net de helft of iets minder gebruikt media voor **schoolgerelateerde taken** of voor het **opzoeken van informatie**. Ook het opzoeken van nieuws kent een enorme stijging in vergelijking met twee jaar geleden: van 13% in 2018 naar 34% in 2020. Is het mogelijk dat lagere scholen meer aandacht besteden aan informativaardigheden?

De media-activiteiten van een kind uit het eerste leerjaar verschillen natuurlijk erg veel van die van een kind uit het zesde leerjaar, onder meer door motorische en cognitieve ontwikkelingen. Bij oudere kinderen is het activiteitengamma al heel wat uitgebreider en gevarieerder. Ze gebruiken digitale media meer dan hun jongere leeftijdsgenoten om naar muziek te luisteren, om informatie op te zoeken over iets dat ze willen weten, om te praten of mailen met vrienden, ouders, broers, zussen ... Opvallend is dat jongere kinderen dan weer meer hun huiswerk maken en vaker het nieuws volgen via de computer, tablet of smartphone.

Staafdiagram: Wat doe je soms op de computer, tablet of smartphone?

*In de editie van 2018 werd het gebruik van Bingel of het maken van video's, foto's, stories niet bevraagd bij kinderen.

	EERSTE GRAAD	TWEDE GRAAD	DERDE GRAAD
Ik kijk naar filmpjes	89%	86%	90%
Ik speel spelletjes	85%	86%	89%
Ik luister naar muziek	73%	72%	81%*
Ik gebruik Bingel voor school	20%	72%*	61%*
Ik maak video's, foto's, stories ...	51%	49%	52%
Ik maak mijn huiswerk	65%*	43%	39%
Ik zoek iets op over iets dat ik wil weten	14%	61%*	67%*
Ik praat of chat met vrienden, ouders, broers, zussen ...	36%	42%	69%*
Ik zoek dingen op over het nieuws	41%*	32%	28%
Ik stuur een e-mail	22%	25%	33%*

Tabel: Wat doe je soms op de computer, tablet of smartphone verdeeld over leeftijd?

*Significante verschillen.

DE 10 OM TE ZIEN

Binnen de top 10 van meest gebruikte apps bij kinderen, zien we een aantal interessante verschuivingen. **YouTube** blijft op top met 84%.

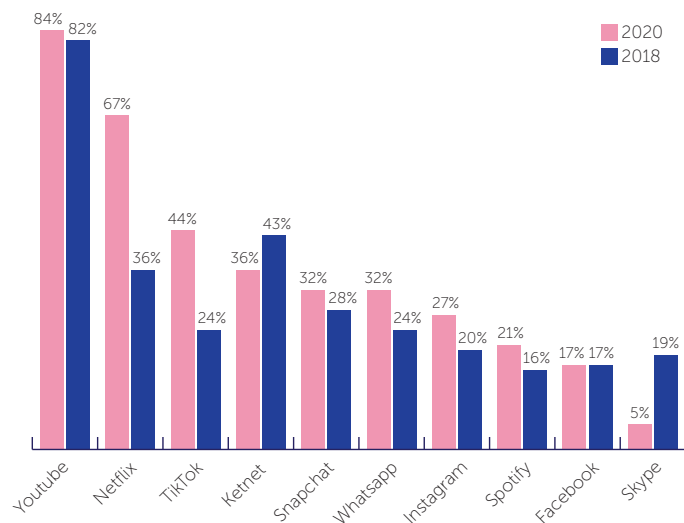
"IK GEBRUIK TIKTOK OM FILMPJES OVER MEZELF TE MAKEN. IK PROBEER IEDERE KEER NIEUWE DANSJES UIT DIE IK OP VOORHAND HEEL GOED OEFEN VOOR IK ZE OP TIKTOK PLAATS ..." (SARAH, 12)

Het beantwoordt aan de grote interesse van kinderen in filmpjes bekijken en muziek luisteren op één en hetzelfde platform. **TikTok** klimt maar liefst van plaats 5 naar 3. Ook hier komen video en muziek samen op één platform.

De dalers zijn **Ketnet** en **Skype**. Filmpjes kijken en live chatten met anderen doen kinderen nu liever via YouTube en WhatsApp.

Facebook blijft stabiel, maar staat heel laag in de top 10. Facebook is eerder een platform waar hun ouders op actief zijn. Omdat kinderen op jonge leeftijd hun ouders graag nadoen, maken ook een aantal onder hen (al dan niet onder begeleiding van de ouders, oudere broer of zus) een account aan op Facebook. Maar ze gebruiken dat niet bijster veel, de meeste vriendjes of vriendinnetjes bevinden zich op andere sociale media platformen.

De koplopers komen en gaan. Benieuwd wat de komende Apestaartjaren brengen!

Tabel: Welke apps of websites gebruik je?

NAAR BED? ALS MIJN FILMPJE GEDAAN IS!

Als we kinderen vragen welke apps ze het meest gebruiken om filmpjes te bekijken of muziek te beluisteren, dan komt **YouTube** helemaal bovenaan te staan. Alle kinderen van alle leeftijden gebruiken YouTube. Het platform staat vol video's en muziek die kinderen heel plezant vinden. Er zijn ook heel weinig drempels om de app te gebruiken: vaak staat de app al standaard geïnstalleerd bij aankoop van een toestel, en ze hoeven niet speciaal een account aan te maken. Bovendien is vlot lezen of schrijven nergens voor nodig. Op het startscherm krijgen kinderen meteen suggesties te zien en ook tijdens het kijken worden ze naar andere video's doorverwezen.

"OP YOUTUBE VOLG IK MEISJEDJAMILA. DAT IS EEN MEISJE DAT SLIMPJES MAAKT, WAT LEUK IS OM NAAR TE KIJKEN." (AMIRA, 8)

Hoewel **YouTube Kids** speciaal ontwikkeld werd voor kinderen en ongeschikte inhoud probeert te weren, wordt die app beduidend minder vaak genoemd. Slechts 6% gebruikt die om filmpjes te bekijken en 7% om muziek te beluisteren. Misschien kennen de kinderen of hun ouders die app minder, of houden kinderen niet van de selectie 'op hun maat'. De kritiek die het platform kreeg over de soms ongeschikte selectie, kan ook een rol spelen.

Ook **Netflix** beantwoordt helemaal aan hun interesse in filmpjes. 67% van de kinderen gebruikt Netflix om filmpjes te bekijken. Hiermee stijgt het platform stevig ten opzichte van 2018 (36%). Waarschijnlijk genieten ze mee van het abonnement van hun ouders. Netflix is immers een betalende dienst. Ook Ketnet is vrij populair om filmpjes te kijken, al is dat merklijk minder dan de vorige twee.

TOP 10 FILMPJES

MARBLE RACE
De buurt politie **RIVERDALE BRAWL STARS**
VOETBALFILMPJES #LIKEME **STRANGER THINGS**
Meisje Djamila **BASKETBALFILMPJES**

Spotify (43%) scoort naast de YouTube-gigant niet slecht bij kinderen om muziek te beluisteren, ook daar spelen betalende ouders waarschijnlijk een rol. In het begin tonen de ouders hoe de kinderen er muziek kunnen vinden die ze leuk vinden, na verloop van tijd kunnen ze het zelf.

Tot slot wordt **Google Play Music** (21%) ook relatief vaak genoemd als platform om muziek te beluisteren. Al is het niet zeker dat de kinderen dit juist interpreterden.

YouTube	77%
Netflix	67%
Ketnet	36%
Facebook Watch	8%
YouTube Kids	6%
HBO	3%
Amazon Prime	3%

Tabel: Via welk programma kijk je naar films of series?

YouTube	81%
Spotify	43%
Google Play Music	21%
iTunes	14%
Apple Music	10%
Website of app van radiozender	7%
YouTube Kids	7%
Deezer	1%

Tabel: Via welk programma luister je naar muziek?

HOE COMMUNICEREN KINDEREN?

Het aantal kinderen dat sociale media gebruikt om te communiceren, groeit met de leeftijd. In het eerste en tweede leerjaar halen de toppers **TikTok** en **Snapchat** 'nog maar' 34% en 24% gebruikers. In het vijfde en zesde leerjaar is dat al 54% en 46%.

In de eerste en tweede graad van de lagere school zie je een lichte voorsprong voor de iets speelsere sociale media apps zoals TikTok en Snapchat. De intuïtieve en voorgeprogrammeerde reactiemogelijkheden

"IK MOEST EERST BEWIJZEN DAT IK GOED OVERWEG KON MET TIKTOK. DAN MOCHT IK OOK SNAPCHAT HEBBEN. MAAR INSTAGRAM MAG IK NOG NIET. WANT IK HEB AL TWEE PLATFORMEN. ALS IK NOG EENTJE BIJNEEM, ZAL IK NIET MEER WEG TE SLAAN ZIJN VAN DE SMARTPHONE."
(LOUISE, 12)

en emoji's in deze apps spelen daarin waarschijnlijk mee. Die voorsprong komt ten volle tot bloei in het derde en vierde leerjaar. Op die leeftijd kunnen kinderen al goed lezen en schrijven, wat de platformen nog interessanter maakt. Jongere kinderen mogen de platformen van hun ouders vaak nog niet (of enkel onder toezicht) gebruiken. In de derde graad maken **Whatsapp** (48%) en **Snapchat** (46%) en **Instagram** (42%) de grootste vooruitgang.

	EERSTE GRAAD	TWEDE GRAAD	DERDE GRAAD
TikTok	34%	46%	54%*
Snapchat	24%	29%	46%*
WhatsApp	18%	31%	48%
Instagram	19%	22%	42%*
Facebook	20%	15%	16%

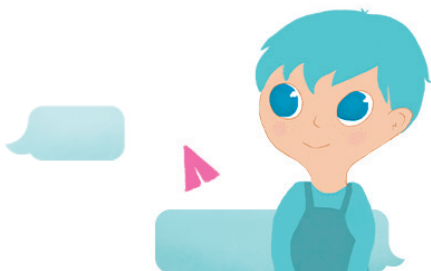
Tabel: Welke sociale media platformen gebruik je verdeeld over leeftijd?
*Significante verschillen.

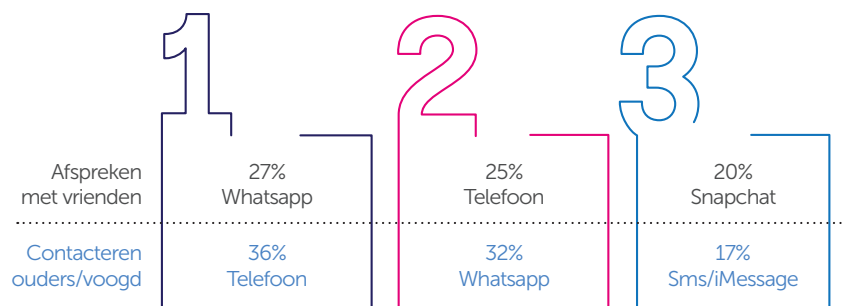
Al doen sociale media het best wel goed bij de kinderen, toch merken we dat **telefoneren** nog zeker niet dood en begraven is. Bellen bevindt zich in de TOP 3 om af te spreken met vrienden en ouders (of voogd) te contacteren.

Whatsapp scoort hoog in het lijstje, ook al heb je er niet alleen de app en het toestel voor nodig, maar ook een telefoonnummer. De app biedt heel wat mogelijkheden om op een snelle en toegankelijke manier anderen te contacteren. Je hoeft zelfs nog niet volledig te kunnen lezen en schrijven om Whatsapp te gebruiken, want het is heel gemakkelijk om emoji's en foto's te versturen. Bovendien beschikken heel wat klasjes al over een eigen Whatsapp-kanaal, waardoor het makkelijk is om zo vrienden te contacteren. Ook heel wat gezinnen beschikken over een gezamenlijk kanaal om op de hoogte te blijven over elkaars doen en laten.

Ook **Snapchat** past in de top 3, al wordt dit platform een stuk minder gebruikt om vrienden of ouders te contacteren, waarschijnlijk omdat het zich minder leent tot communicatie met grotere groepen. Bovendien hebben heel wat ouders geen account op Snapchat, waardoor kinderen hun ouders nog sneller geneigd zijn om een bericht te sturen via Whatsapp of sms.

Kinderen posten zelf niet heel actief op de meeste sociale media. Naast liken of reageren met emoji's, plaatsen heel weinig kinderen zelf foto's, filmpjes of teksten op sociale media. Behalve bij **TikTok** en **Snapchat**. Die maken het ook makkelijker. Op TikTok kunnen ze binnen formats van 15 seconden kiezen uit een grote database van liedjes en geluidseffecten. De combinatie van gekke filmpjes kunnen maken en het gebruiksgemak maakt TikTok zo plezant voor kinderen. Bovendien kunnen ze er samen met vrienden inhoud op posten en op elkaars filmpjes reageren met een duet of challenge. Idem voor Snapchat. Daar zijn vooral de speciale effecten, die ze kunnen toevoegen aan de foto's en filmpjes, en de mogelijkheid tot snelle interactie het leukst voor hen.

YouTube mag dan wel het meest populaire platform zijn bij kinderen om filmpjes te bekijken of muziek te beluisteren, het is zeker niet het platform waarop kinderen zelf heel veel filmpjes of muziek op posten.

Daar verlopen het uploaden en het bewerken van de content minder vlot en blijft de content lange tijd beschikbaar voor andere gebruikers. Hetzelfde geldt voor andere communicatieplatformen.

Interessant om weten is dat 64% van de kinderen maar op één platform post, 18% gebruikt twee of meerdere kanalen. Hoe ouder de kinderen worden, hoe meer verschillende platformen ze gebruiken om foto's, filmpjes of teksten op te posten. Logisch, want hoe ouder ze worden, hoe meer ze in staat zijn om dat met succes uit te voeren en hoe meer toegang ze hebben tot verschillende sociale mediaplatformen.

"IK VOLG ALLEEN HET SPORTNIEUWS OP KARREWET, AL DE REST INTERESSEERT ME NIET."
(ELVIS, 12)

"IK VIND HET GEWOONWEG LEUK OM VEEL TE WETEN."
(LORENA, 11)

TikTok	40%
Snapchat	27%
Instagram profiel	22%
YouTube	19%
Instagram verhaal	19%
Snapchat verhaal	16%
Facebook profiel	11%
Facebook verhaal	7%
Twitch	5%

Waarop post jij soms foto's, filmpjes of teksten die je zelf maakte?

NIEUWS

Steeds meer kinderen uit het vijfde en zesde leerjaar³ zoeken dingen op over het nieuws of gaan zelf actief op zoek naar nieuws. Ter vergelijking: in 2018 zocht slechts 13% van de kinderen dingen op over het nieuws, in 2020 34% is. Gaan kinderen meer bewust om met nieuws? Is er in hun school meer aandacht voor nieuws? Waren er in het afgelopen halfjaar meer interessante thema's in het nieuws voor kinderen?

³ Aangezien er vanuit onderzoeksoogpunt (te) veel vragen waren per kind werd de volledige vragenlijst niet door iedereen ingevuld. In de eerste graad lager onderwijs lag de focus voornamelijk op een selectie van de vragen over mediabesit, gebruik en mediaopvoeding. In de tweede en derde graad werden de vragen over nieuws, cyberpesten en sexting willekeurig toegewezen aan de leerlingen.

Om het nieuws te volgen, wendden kinderen zich in de eerste plaats tot eerder traditionele media. 62% van de kinderen geeft aan via Karrewiet op de hoogte te blijven van het nieuws. Op de voet gevolgd door nieuws op televisie en op de radio. Mogelijks kijken of luisteren ze dan met hun ouders mee naar het nieuws.

Alle andere manieren om het nieuws te volgen scoren relatief laag. Kinderen kijken of luisteren wellicht vooral in een sociale context samen met anderen - ouders of vriendjes uit de klas - naar nieuws.

Karrewiet	62%
Nieuws op televisie	51%
Nieuws op radio	40%
Sociale media	18%
Nieuwswebsite	14%
Zoekmachine	13%
Papieren krant	9%
Nieuwsapp	7%
Tijdschrift	6%

Tabel: Hoe kom je te weten wat er in de wereld is gebeurd?

GOED MET KNOPPEN ... MAAR NIET MET ALLE KNOPPEN.

Kinderen kunnen al best veel, maar toch heeft 93% **soms hulp nodig**. Die krijgen ze vooral van ouders (of voogd) en oudere broers of zussen. Ook vrienden en klasgenoten worden af en toe om hulp gevraagd. Leerkrachten worden minder om hulp gevraagd, ondanks hun belangrijke rol in de mediaopvoeding van kinderen.

Kinderen gaan in tegenstelling tot jongeren **niet vaak zelf op zoek naar hulp** op het internet, via zoekmachines, websites met informatie of een online forum, als iets niet werkt. Dat is niet zo verwonderlijk, want het zijn vooral kleine kinderen die die problemen ondervinden en zij kunnen nog niet voldoende lezen en schrijven om online te zoeken naar hulp voor hun probleem.

Ouders/voogd	57%
Broer/zus	31%
Vriend(in)/klasgenoot	15%
Grootouders	11%
Een andere volwassene	11%
Leerkracht/opvoeder	10%
Ik zoek hulp op een zoekmachine	7%
Ik ging naar een website met informatie	4%
Iemand op sociale media of online forum	2%
Ik heb nog niemand gevraagd om me te helpen	7%

Tabel: Wie heeft jou al eens geholpen als iets niet werkt?

Heel veel kinderen krijgen ook vaak zelf de **vraag om hulp te bieden**, wanneer iets niet werkt op de computer, tablet of smartphone. Ze helpen vooral hun jongere broers of zussen. Maar ook ouders, vrienden en grootouders kunnen op hulp van de kinderen rekenen. Ze proberen te helpen, waar ze kunnen. Leerkrachten vragen heel weinig om hulp bij de kinderen zelf.

Broer/zus	35%
Ouders/voogd	29%
Vriend(in)/klasgenoot	23%
Grootouders	21%
Een andere volwassene	9%
Leerkracht/opvoeder	4%
Niemand heeft me ooit om hulp gevraagd	19%

Tabel: Wie heeft jou al eens om hulp gevraagd?

IN 'T KORT.

Filmpjes kijken, muziek luisteren en spelletjes spelen zijn de favoriete activiteiten van kinderen. YouTube, Spotify en Netflix zijn hun favoriete platformen. Van zodra ze een smartphone krijgen, bieden digitale media handige communicatiemiddelen. Vooral TikTok, Snapchat en Whatsapp zijn heel gegeerd. Het valt op dat ze voor elk communicatiedoel een ander kanaal verkiezen. Praten met vrienden gebeurt via Whatsapp en mama en papa krijgen nog een telefoontje.

HOE ZE ZICH GEDRAGEN

Niemand zal ooit beweren dat internet alleen maar rozengeur en maneschijn is. Welke gevaren komen kinderen tegen online en hoe gaan ze hiermee om? Wij vroegen het hen.

"MEESTAL SPEEL IK OP ROBLOX. DAAR KOM IK HEEL SOMS EENS IEMAND TEGEN DIE IK KEN EN DAN PRAAT IK DAARMEE." (TOON, 8)

VRIENDSCHAPSRELATIES (ONDER)HOUDEN

Lange tijd was de overgang naar het secundair onderwijs een belangrijk **kantelpunt** voor sociaal contact en sociale media. Nu heel wat kinderen al vanaf 9 jaar een eigen smartphone krijgen en makkelijker toegang krijgen tot sociale media, komt dit kantelpunt veel vroeger te liggen.

Al moeten de kinderen uit de tweede en derde graad lager onderwijs⁴ daardoor vaak **liegen** over hun leeftijd (34%), want anders mogen ze die platformen niet gebruiken. Ouders hebben daar weinig problemen mee, als de kinderen nu en dan eens komen tonen, wat ze doen op die platformen.

Maar op social media zijn de kinderen niet alleen. Ze komen er ook anderen tegen. Meestal mensen die ze kennen. Slechts een kleine 13% van de kinderen uit de tweede en derde graad lager onderwijs heeft al eens **gepraat met iemand die ze niet kennen**. Uit de klasgesprekken blijkt dat dit vooral in games plaatsvindt.

Zoals in elke andere sociale context vallen er nu en dan eens woorden. 17% heeft ooit al eens **ruzie** gemaakt via de computer, tablet of smartphone. 8% heeft ooit als eens **scheldwoorden** gebruikt en een kleine 5% zegt ooit al eens iemand geplaagd of gepest te hebben online.

⁴ Aangezien er vanuit onderzoeksoogpunt (te) veel vragen waren per kind werd de volledige vragenlijst niet door iedereen ingevuld. In de eerste graad lager onderwijs lag de focus voornamelijk op een selectie van de vragen over mediabesit, gebruik en mediaopvoeding. In de tweede en derde graad werden de vragen over nieuws, cyberpesten en sexting willekeurig toegewezen aan de leerlingen.

Gelogen over mijn leeftijd	34%
Ruzie gemaakt	17%
Gepraat met iemand die ik niet ken	13%
Gelogen over mijn naam	13%
Scheldwoorden gebruikt	8%
Iemand gepest of geplaagd	5%

Wat heb je ooit al eens gedaan op je computer, tablet of smartphone?

CYBERPESTEN OF PLAGEN?

Heel weinig kinderen uit het vijfde en zesde leerjaar⁵ geven aan anderen online te pesten of te plagen (5%). 13% van de kinderen zegt al gepest te zijn online. We moeten hierbij de **kanttekening** maken dat kinderen onder cyberpesten zowel ruzie maken, scheldwoorden sturen, plagen, als effectief pesten begrijpen.

"MIJN VRIENDIN HEEFT OOI EEN FOTO VAN MIJ ONLINE GEPLAATST. ZE HAD DIT NIET AAN MIJ GEVRAAGD EN IK VOND DIT NIET FIJN. HET ERGSTE WAS DAT ZE DIE NIET WOU VERWIJDEREN. IK WAS HEEL KWAAD EN NU VERTROUW IK HAAR NIET MEER." (LOUISE, 12)

Maar misschien nog belangrijker is de 13% die hier geen informatie over kwijt wil. Zijn dit kinderen die al eens gepest worden of gepest geweest zijn, maar hier niet willen over praten? **Cyberpesten** komt in de lagere school dus al voor, maar het is moeilijk af te bakenen hoeveel.

Bij kinderen die aangeven gepest te worden, blijft het in de meeste gevallen - gelukkig - bij één keer (44%). 33% zegt af en toe gepest te worden. Bij 15% gebeurt het vaak.

Ernstig cyberpesten lijkt in de lagere school dus niet vaak voor te komen.

⁵ Aangezien er vanuit onderzoeksoogpunt (te) veel vragen waren per kind werd de volledige vragenlijst niet door iedereen ingevuld. In de eerste graad lager onderwijs lag de focus voornamelijk op een selectie van de vragen over mediabesit, gebruik en mediaopvoeding. In de tweede en derde graad werden de vragen over nieuws, cyberpesten en sexting willekeurig toegewezen aan de leerlingen.

Wat doet de pester dan? 39% van de gepeste kinderen zegt dat het vooral gaat over berichten krijgen, die ze niet leuk vinden. Slechts in 6% van de gevallen gaat het over een bericht dat ook zichtbaar is voor anderen. Een op de drie van de gepeste kinderen (33%) kan niet exact definiëren wat ze niet leuk vinden.

Veelal vertellen kinderen het niet echt aan iemand (28%), nochtans is praten hierover heel belangrijk. Het kan helpen om het slachtoffer zich beter te laten voelen en te zoeken naar een oplossing om het cyberpesten te stoppen. Als ze praten, dan is dit meestal met ouders (of voogd) (39%) en met vriendjes of klasgenootjes (33%). Leerkrachten worden hier heel weinig over aangesproken (6%), ook al komen de pester en gepeste elkaar veelal tegen op school en zou de leerkracht een cruciale rol kunnen spelen om het probleem in zijn geheel aan te pakken.

Ja	13%	Ouders/voogd	39%
Nee	74%	Vriend(in)/klasgenoot	33%
Zeg ik liever niet	13%	Met niemand	28%
		Broer/zus	6%
		Leerkracht	6%

Tabel: Heb je ooit last gehad van cyberpesten?

Tabel: Met wie heb je hierover gepraat?

OP SEKSUELE ONTDEKKING ONLINE

10% van de kinderen uit het vijfde en zesde leerjaar⁶ stelt dat hij of zij ooit al eens een sexy foto van zichzelf verstuurde. De meeste van hen stuurden slechts één keer een sexy foto van zichzelf (69%). 21% deed het al enkele keren en 10% doet dit vaker. Natuurlijk is een 'sexy foto' niet per se een naaktfoto, maar toch geven die cijfers aan dat online seksuele ontdekking⁷ wel degelijk deel uitmaakt van de leefwereld van kinderen.

"MEISJES MET GATEN IN HUN KLEREN ZIJN SEXY." (DANTÉ, 11)

⁶ Aangezien er vanuit onderzoeksoogpunt (te) veel vragen waren per kind werd de volledige vragenlijst niet door iedereen ingevuld. In de eerste graad lager onderwijs lag de focus voornamelijk op een selectie van de vragen over mediabezit, gebruik en mediaopvoeding. In de tweede en derde graad werden de vragen over nieuws, cyberpesten en sexting willekeurig toegewezen aan de leerlingen.

⁷ We spreken hier bewust niet over sexting, omdat we ervan uitgaan dat kinderen een 'sexy foto' als zeer breed interpreteren.

Op zich is hier niks mis mee, wanneer dit deel uitmaakt van de normale seksuele ontwikkeling van kinderen.

Slechts een minderheid (16%) vindt het fijn om zo'n sexy foto te ontvangen. De meeste kinderen reageren hier ook niet echt op (63%). 38% vraagt zelfs aan de persoon die de foto heeft doorgestuurd, om ermee te stoppen. Anderen vertellen het aan een volwassene (25%). 13% durft het ook te vertellen aan de persoon, die op de foto staat.

"JONGENS IN EEN GESPIERD BLOOT BOVENLIJF VINDEN WE SEXY." (SARAH EN LOUISE, 12)

Wanneer die foto's echter worden **doorgestuurd** naar anderen, is er zeker wel een **probleem**. Het aantal personen die een foto ontvangen is groter dan de personen die een sexy foto versturen, namelijk 18%. 7% van de kinderen, die ooit een sexy foto kregen toegestuurd, kregen die zonder dat de persoon op de foto daarvan op de hoogte was. Dat toont aan dat dit een thema is dat best al in de lagere school aangekaart wordt.

	♂	♀
Ja	10%	11%
Nee	89%	83%

Tabel: Heb je ooit al eens een sexy foto van jezelf gestuurd naargelang geslacht?

IN 'T KORT.

Net zoals op school, is er op sociale media nu en dan eens sprake van ruzie of scheldwoorden. Cyberpesten komt ook al voor in de lagere school. Een groter probleem is is dat kinderen er heel weinig over praten met anderen. Kinderen versturen ook soms een sexy foto naar anderen. Wat op zich geen probleem is omdat het deel uitmaakt van de normale seksuele ontwikkeling. Wat wel een probleem is, is dat ook kinderen die zogenaamde sexts (als we ze al zo kunnen noemen) ook doorsturen naar anderen.

OPVOEDEN IN TIJDEN VAN DIGITALISERING

Bij het merendeel van de kinderen (82%) gelden er thuis regels over hun mediagebruik. De meest voorkomende regels gaan over schermtijd of hoeveel tijd ze aan de tablet, smartphone of computer mogen besteden (58%), gevolgd door wanneer ze media mogen gebruiken (45%).

Spelletjes spelen of filmpjes bekijken mag bijvoorbeeld niet meer voor

**"IK VIND HET MOEILIJK
OM DE TABLET AAN DE
KANT TE LEGGEN ALS IK
NAAR BED MOET."**
(FLOOR, 5)

het slapen gaan, niet voor het huiswerk, niet tijdens het eten ...

Bij 34% van de kinderen gelden er ook regels over wat ze op de computer, tablet of smartphone doen.

Bij 1 op 3 bestaan er ook regels over waar ze deze media mogen gebruiken, bijvoorbeeld niet in de slaapkamer of op het toilet. Hoe ouder de kinderen worden, hoe minder regels ze ervaren.

**"IK MAG ZELF GEEN
SPELLETJES INSTALLEREN
ZONDER TOESTEMMING
VAN MIJN OUDERS."**
(YOUSSEF, 6)

Bij een kleiner aantal kinderen bestaan er regels over wat ze online mogen zetten (25%) en met wie ze mogen chatten of online bevriend zijn (22%). Dat zijn vooral regels die ontstaan wanneer kinderen ouder worden en sociale media beginnen te gebruiken. Dat is niet zo verwonderlijk, omdat de kleinere kinderen nog niet of nauwelijks actief zijn op sociale media.

Ook al vinden kinderen van zichzelf dat het allemaal zo'n vaart niet loopt, krijgt de meerderheid van de kinderen (75%) toch af en toe te horen dat ze te veel met de computer, tablet of smartphone bezig zijn. Dat is ook

**"ALS IETS GELD KOST,
MOET IK HET ALTIJD VRAGEN."**
(LARS, 10)

de hoofdreden waarom ouders regels en afspraken maken over het mediagebruik van de kinderen. Ze worden dan ook het meest door de ouders zelf opgesteld (81%). Slecht in 19 % van de gevallen beslissen kinderen en ouders dit samen. Dat is jammer, want kinderen denken graag mee na over een leuk, gezond en afgebakend klimaat. Bovendien maakt inspraak het voor hen makkelijker om de regels te volgen.

Moeten ze de regels altijd zo nauwgezet opvolgen? Nee! Bij slechts 50% van de kinderen controleren de ouders ook echt of ze de regels opvolgen. Bij de andere helft gebeurt dit niet of nauwelijks. Wel controleren nog best veel ouders wat hun kinderen doen op de tablet of de smartphone. Wat de kinderen zelf niet altijd zo leuk vinden.

Een vraag hierbij is of mama en papa zichzelf altijd aan de gemaakte regels houden?! In de huishoudens waar mediaregels gelden, leven 77% van de ouders deze NIET na (volgens hun kinderen). De kinderen geven aan dat hun ouders (soms) te veel met hun smartphone bezig zijn.

**"MIJN PAPA GEBRUIKT ZIJN
SMARTPHONE TE VEEL ...
HET ETEN IS KLAAR
EN DAN ZEGT HIJ 'IK GA
DIRECT KOMEN', MAAR
HET DUURT MEESTAL ECHT
LANG VOOR HIJ ER IS."**
(VIC, 8)

Als ouder volg je best ook je eigen regels, kinderen worden immers sterk beïnvloed door het gedrag van hun ouders tegenover technologie en bootsen media gewoontes na of kanten zich hierdoor tegen de gemaakte afspraken en regels over het mediagebruik.

Niet in elk gezin wordt er gepraat over mediagebruik (37%). Wanneer er wel (66%) over gepraat wordt, is het in 37% van de gevallen afwisselend het kind en de ouders, maar vooral het kind (37%) zoekt initiatief om hierover te praten met mama en/of papa. Ouders (27%) zelf nemen iets minder het initiatief. Belangrijk is dat ouders de vragen van kinderen blijven beantwoorden, zodat hun kinderen ook in de toekomst bij hen blijven aankloppen.

**"MIJN MAMA ZIT VEEL OP
HAAR SMARTPHONE EN DAN
GEEFT ZE ALS EXCUUS 'IK
DOE ALLES OP MIJN GSM',
MAAR JA DAT KAN IK
OOK ZEGGEN."** (FRAN, 11)

Ook samen spelletjes spelen of samen filmpjes bekijken hoort hierbij. Helaas doen de helft van de ouders dit nooit. 58% van de ouders kijkt soms samen eens met de kinderen naar een filmpje. Wellicht rekenen de kinderen hier de gezamenlijke televisiemomenten bij. 47% van de ouders speelt nu en dan eens een speeltje op de computer, tablet of spelconsole samen met de kinderen.

**"IK SPEEL SOMS SAMEN
MET MIJN PAPA, OMDAT
IK GEEN BROER OF ZUS HEB.
WE SPELEN DAN
MINECRAFT."** (EMIR, 9)

1%

Schermtijd	58%
Wanneer ik media mag gebruiken	45%
Waar ik media mag gebruiken	30%
Wat ik mag doen op mediatoestellen	34%
Wat ik zelf online mag zetten	25%
Met wie ik mag chatten of online bevriend zijn	22%
Er zijn geen regels of afspraken	18%

Tabel: Waarover bestaan er bij jou thuis regels of afspraken?

	EERSTE GRAAD	TWEDE GRAAD	DERDE GRAAD
Schermtijd	62%	63%	54%
Wanneer ik media mag gebruiken	54%*	46%	39%
Waar ik media mag gebruiken	42%*	30%	20%
Wat ik mag doen op mediatoestellen	44%*	32%	27%
Wat ik zelf online mag zetten	23%	25%	28%
Met wie ik mag chatten of online bevriend zijn	23%	19%	26%
Er zijn geen regels of afspraken	16%	17%	24%*

Tabel: Waarover bestaan er bij jou thuis regels of afspraken? Volgens leeftijd.

*Significante verschillen.

IN 'T KORT.

Een eigen plekje - zowel offline als online - is voor kinderen heel belangrijk. Toch houden volwassenen best een oogje in het zeil, zonder de kinderen achter hun rug te controleren. Want kinderen vinden dit ECHT niet leuk, ze krijgen hierdoor het gevoel dat hun ouders hen niet vertrouwen. Ze geven de voorkeur aan afspraken, als de ouders deze natuurlijk ook zelf opvolgen. Praten over en samen media gebruiken gebeurt meer dan vroeger, maar nog steeds niet genoeg!

HET ENE KIND IS HET ANDERE NIET

Gebruikt ieder kind alle media even intensief? Of zijn er kinderen die bepaalde apps meer gebruiken? Is iedereen even goed mee? Welke kinderen gebruiken dan welke media? Op basis van het onderzoek zien we vier profielen bij kinderen. Die opdeling kan helpen om kinderen die bepaalde problemen ervaren, makkelijker te herkennen en biedt een vertrekpunt om met kinderen in dialoog te gaan over hun mediagebruik.

DE MEDIAONTDEKKER

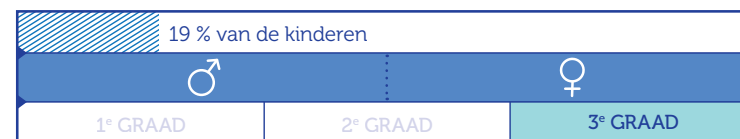
DE FILMPJESFREAK

DE TIKTOKKER

HET MEDIAATJE-VAN-ALLES

DE MEDIAONTDEKKER

Ik ben de **jongste** en minst actieve mediagebruiker. Ik gebruik meestal **niet meer dan één à twee toestellen of apps**. En als ik al een toestel gebruik, dan is het vooral een **tablet** om **filmpjes** te bekijken op YouTube. Ik speel ook af en toe eens spelletje op de tablet. Mijn ouders geven me alle **vrijheid** om de digitale wereld te ontdekken. Ze leggen me **weinig regels** op, enkel over wat ik wel of niet online mag posten. Verder praten en helpen ze me enkel als ik erom vraag.

DE FILMPJESFREAK

Ik heb **heel wat toestellen** ter beschikking. Filmpjes kijken, spelletjes spelen, mijn huiswerk maken, iets opzoeken ... Ik doe dat allemaal **vlotjes** door elkaar en weet ook heel goed hoe. Ik vraag en krijg dan ook **weinig hulp** hierbij. Eén ding staat vast: ik kijk heel wat filmpjes op YouTube en Netflix, vaak uit **verveling**, misschien zelfs teveel? Maar sssst! Want er zijn nu al heel wat regels en afspraken bij mij thuis over wanneer ik wat mag doen op welk toestel en voor hoe lang. Maar dat is niet zo erg, want **mijn ouders controleren** niet al te vaak of ik die regels wel nakom. ;)

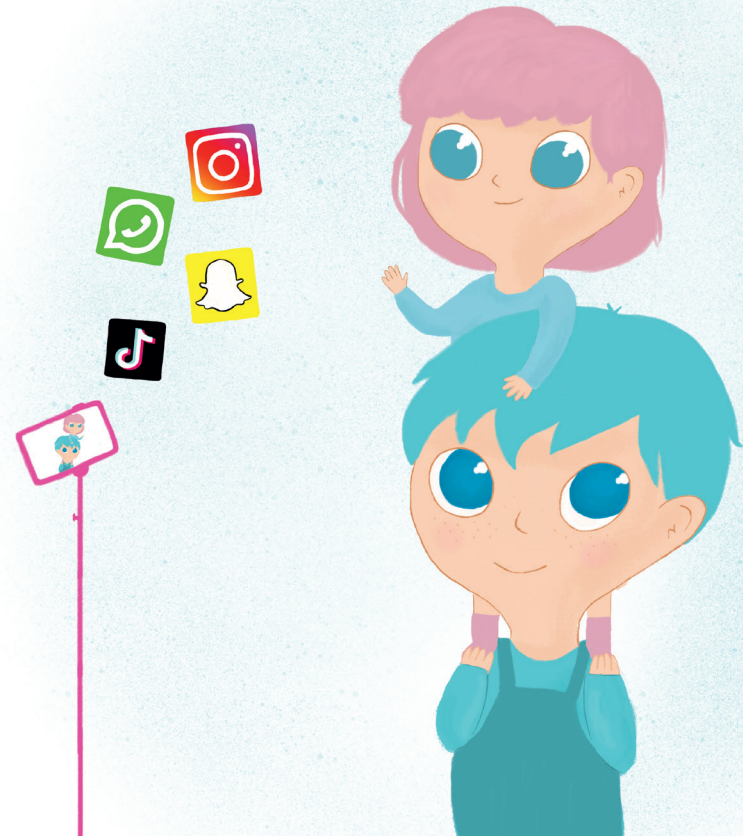
DE TIKTOKKER

Ik spend mijn tijd en aandacht uit over wat minder toestellen en apps. Ik gebruik mijn smartphone en tablet graag en veel om **filmpjes** te bekijken, **muziek** te beluisteren en **spelletjes** te spelen. Praten of chatten met mijn vrienden interesseren me minder. YouTube, Netflix en TikTok zijn dan ook mijn absolute favorieten. Ik heb soms het gevoel dat ik niet altijd even goed weet hoe het allemaal werkt. Maar dan kan ik altijd op hulp rekenen van mijn ouders, broer, zus of vrienden. Mama en papa zijn er niet altijd gerust in, zeker niet in wat er allemaal op TikTok gebeurt. Ze praten er dan ook veel over met mij. En maken heel wat regels en afspraken over wat ik wel of niet mag doen.

HET MEDIAATJE-VAN-ALLES

Ik ben helemaal **verknocht** aan digitale media. Ik doe er **enorm veel dingen** mee: filmpjes kijken, spelletjes spelen, praten of chatten met vrienden, inhoud maken en posten op **sociale media**, mijn huiswerk doen ... YouTube, Netflix, TikTok en Snapchat zijn mijn favoriete apps. Mijn tablet en smartphone spelen een essentiële rol in mijn **contact met vrienden**. Uit mezelf leg ik mijn tablet en smartphone niet vaak opzij. Als mijn ouders - wat ze niet vaak doen - er eens iets van zeggen en ik moet het toestel even opzij leggen, dan moet ik toegeven dat ik die toestellen wel echt niet kan missen. Het enige **wat mijn ouders me vragen** is om hen op de hoogte te houden met wie ik bevriend ben op sociale media en wat ik daar doe. We **praten ook best veel hierover thuis** en gebruiken digitale media ook heel vaak **samen**. Als ik het even niet meer weet of gewoon uit nieuwsgierigheid **kan ik altijd terecht bij mijn broer of zus, maar omgekeerd ook**.

HOE ZIT HET NU?

DE TABLET OM MEE TE SPELEN EN DE SMARTPHONE VOOR PRAKTISCHE REDENEN

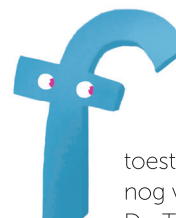
Het rapport laat ons zien dat de tablet een onmiskenbaar deel is geworden van het mediagebruik van kinderen. De compactheid en gebruiksvriendelijkheid maakt van de **tablet het meest geschikte toestel** om hun favoriete activiteiten - spelletjes spelen en filmpjes bekijken - uit te voeren. Toch zien we dat de smartphone een serieuze inhaalbeweging gemaakt heeft. De leeftijd waarop kinderen hun **eerste smartphone** krijgen is vervroegd vooral voor praktische redenen: bereikbaarheid van en voor hun ouders en het nemen van leuke foto's van hun activiteiten (om dan via WhatsApp of achteraf aan de ouders te kunnen tonen). Kinderen vinden het ook gewoon leuk om met een smartphone bezig te zijn. Ze zien het volwassen en oudere kinderen dagelijks doen, wat hen nieuwsgierig maakt. Bovendien kunnen ze er bijna al hun media-activiteiten op uitvoeren.

9 JAAR EN DAN VERANDERT ALLES ...

Filmpjes kijken en spelletjes spelen zijn de favoriete activiteiten van kinderen. Maar dit zijn zeker niet de enige activiteiten die kinderen met de computer, tablet of smartphone doen. Ze zoeken zelf informatie op over dingen die hen interesseren en kijken af en toe ook eens naar het nieuws (op Karrewiet). Ook houden ze zich graag creatief bezig met het maken en bewerken van foto's en filmpjes. Als ze 9 worden en een smartphone krijgen neemt ook het sociale aspect toe en worden digitale media **handige communicatiemiddelen**. Praten met vrienden wordt dan steeds belangrijker en leuker. Het mediagebruik van kinderen sluit dus in grote mate aan bij wat we vanuit ontwikkelingspsychologie mogen verwachten, maar hangt ook in grote mate af van het toestel dat ze ter beschikking hebben. Een smartphone stelt hen bijvoorbeeld beter in staat om hun sociale contacten te onderhouden.

SOCIALE MEDIA, WANNEER ZE ER ZELF KLAAR VOOR ZIJN

YouTube loopt weg met bijna alle prijzen. Het beantwoordt aan de interesse van kinderen in filmpjes en muziek in één platform. Bovendien is het gratis en staat het al standaard geprogrammeerd op de meeste

toestellen. Op Netflix en Spotify exploreren ze hun favoriete activiteiten nog verder. Ze profiteren er mee van het abonnement van hun ouders. De TOP 3 van sociale media apps is TikTok, WhatsApp en Snapchat. En die gebruiken ze, wanneer ze zich er zelf klaar voor voelen. In de eerste en tweede graad hebben ze een voorkeur voor de iets **speelsere sociale media** zoals TikTok en Snapchat. De intuïtieve en voorgeprogrammeerde reactiemogelijkheden en emoji's in die apps zitten daar voor iets tussen. Hoe beter kinderen kunnen lezen en schrijven, hoe interessanter die platformen worden.

In de derde graad maken WhatsApp en Snapchat de **grootste vooruitgang**. Maar veel hangt ook af met wie ze communiceren. Voor ouders gebruiken ze TikTok of Snapchat niet, want ouders begrijpen daar toch niets van en hebben er geen account op. WhatsApp is de nieuwe sms, die ze gebruiken om met ouders, familie en vrienden te communiceren.

ENGEL OF BENGEL OP HET INTERNET

Kinderen zijn al op een heel jonge leeftijd **bewust van hun privacy**, wellicht door de hoeveelheid waarschuwingen die ze te horen krijgen via de media, de ouders, vrienden en de school. De meeste kinderen gaan samen met hun ouders op zoek naar geschikte privacy-strategieën. Ze vinden het bijvoorbeeld heel belangrijk om **toestemming** te vragen aan de personen in een filmpje of op een foto voor ze die delen op sociale media. Ze voegen ook niet zomaar iedereen toe op hun Tiktok-profiel, ze denken hier bewust over na. Ze letten ook op met **wachtwoorden**, heel weinig kinderen zeggen hun wachtwoord door aan anderen. Wat ze wel doen is liegen over hun leeftijd. Zoniet kunnen ze heel wat sociale mediaplatformen niet gebruiken.

Op die sociale media gaat het er niet altijd proper aan toe. Ze durven wel eens ruzie maken, scheldwoorden gebruiken, anderen plagen of pesten. Met mate natuurlijk! Maar 28% van de kinderen die zoiets onderging, heeft er met niemand over gepraat. En slechts 6% ging ermee terecht bij een leerkracht. Zij worden door kinderen nauwelijks aangesproken voor informatie of hulp, terwijl problemen die kinderen online ervaren, vaak niet stoppen aan de schoolpoort.

TO TEXT? OR NOT TO TEXT?

Volgens de kinderen maakt het sturen van een sexy foto naar iemand anders wel degelijk deel uit van hun leefwereld. Wat op zich geen probleem is, wanneer het deel uitmaakt van de normale seksuele ontwikkeling. Wat wel zeker een probleem is, is dat ook kinderen die zogenaamde sexts (al we ze al zo kunnen noemen) ook doorsturen naar anderen.

We moeten wel wat kanttekeningen plaatsen bij de manier waarop sexting hier bevestigd werd. We vroegen hen namelijk niet naar het versturen van een (gedeeltelijke) naaktfoto, maar wel naar een sexy foto. Dat kan door kinderen op vele manieren geïnterpreteerd worden. Toch geeft het ons een indicatie en toont het aan dat **online seksuele ontdekking** wel degelijk **al op jonge leeftijd** gebeurt. Pas praten over sexting in het secundair onderwijs is dus te laat.

KANTTEKENING BIJ OUDERLIJK TOEZICHT

Voor ouders kan het best angstaanjagend zijn om hun kind los te laten in de grote digitale wereld. Sommige ouders houden zo lang mogelijk hun hand vast. Anderen laten hen vrij, nadat ze gezien hebben dat hun kind te vertrouwen is. Maar dat laatste is moeilijk. Het lijkt heel gemakkelijk om via de parental control-instellingen van een toestel goed zicht te krijgen op het online doen en laten van je kind en zelfs te interveniëren wanneer het 'noodzakelijk' lijkt. **De verleiding** is dan ook groot om als ouder de schermtijd van je kind te **controleren**, de berichtjes op hun sociale media of de zoekgeschiedenis op de tablet te controleren. Maar kinderen zelf vinden dit ECHT niet leuk, ze krijgen hierdoor het gevoel dat hun ouders hen niet **vertrouwen**. Hun eigen plekje persoonlijke ruimte - zowel offline als online - is voor de kinderen even belangrijk als voor een volwassene.

Andere strategieën die ouders toepassen om hun kinderen te begeleiden in de digitale wereld zijn **regels** instellen. Kinderen zelf hebben weinig moeite met regels i.v.m. hun mediagebruik. Nou ja, 't is te zeggen ... Kinderen geven toe ook wel eens boos te worden als het tijd is om te stoppen. Achteraf kunnen ze daar dan toch mee leven. Maar ook niet altijd ... Praten over en samen media gebruiken gebeurt meer dan vroeger, maar nog steeds niet genoeg! Een **goede balans** vinden tussen regels, controle, praten, samenspelen/-kijken en vertrouwen is dus van groot belang.

Als de ouders zelf de regels niet volgen, dan hebben kinderen het toch wel wat moeilijk.

MEDIAWIJSHEID? KINDERSPEL!

Het Apestaartjarenrapport toont ons dat er nog wel wat **werk is aan de mediawijsheid** van zowel kinderen, als hun **opvoeders**, of dat nu **ouders, leerkrachten of jeugdwerkers** zijn.

Heel wat kinderen zijn op de hoogte van de nieuwste digitale snufjes of apps. Maar dat geldt bijlange **niet voor alle kinderen** en ook niet voor veel van hun opvoeders.

Hoe zorgen we dan dat iedereen mee is? Hoe zorgen we ervoor dat de groep voortrekkers de snelheid van de digitale trein op school en in het gezin niet bepaalt voor de achtervolgers? Hoe zorgen we ervoor dat groepen jongeren het secundair onderwijs niet verlaten, zonder de nodige digitale mediacompetenties?

Dat wordt er allemaal niet makkelijker op wanneer we zien dat kinderen niet alleen **verschillen in hun toegang tot digitale media** en bijhorende toestellen, en op vlak van **basiscompetenties**, maar ook op vlak van **mediagedrag en attitudes**: van leergierig naar zowel media, als hulp erbij afwijzend.

En hoe zorgen we dat we op tijd de koe bij de horens vatten en **op maat thema's zoals cyberpesten en sexting al in het lager onderwijs aanpakken**?

COLOFON

Tekst: Andy Demeulenaere, Elke Boudry, Hadewijch Vanwysberghe

Lay-out en illustraties: Ruimle

Onderzoeksteam: Wouter De Bonte (Student UGent)
Hadewijch Vanwysberghe (Mediawijs)

Aan alle leerkrachten en directies van de deelnemende scholen die de enquêtes bij hun leerlingen afnamen.

Hieraan werkten deze scholen mee:

Vrije Basisschool Sint-Lodewijk (Deerlijk),

Vrije Basisschool (Elversele),

Vrije Basisschool Sint-Jozef (Mortsel),

Gemeentelijke Basisschool De Pluim (Knokke-Heist),

Vrije Basisschool (Merksplas),

GO! Basisschool Het Laerhof (Merksem),

GO! Basisschool Irishof (Kapellen),

School de Merode (Berchem),

GBS De Start (Kluisbergen),

Bulo De Binker en Rozenregen (Mortsel).

MEER INFO

Bijhorende filmpjes rond mediagebruik van kinderen en jongeren (her) bekijken? Een lezing op maat? Een presentatie met de belangrijkste onderzoeksresultaten en aanbevelingen voor jouw school, bib of vereniging? Surf dan naar www.apestaartjaren.be, www.mediawijs.be of www.MediaNest.be

Extra vragen over het onderzoek kan je stellen via info@apestaartjaren.be.

facebook: /apestaartjaren

twitter: @apestaartjaren

This project had been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

ISBN nummer D/2020/13815/5

V.U: Joos Callens, Smidsestraat 130, 9000 Gent

APESTAARTJAREN

JONGEREN EN DIGITALE MEDIA